

Geest Natuur Leven

Geesteswetenschap en natuurwetenschap
in hun verhouding tot de raadsels van het leven

Rudolf Steiner

Voordracht gehouden in Karlsruhe

Op 1 maart 1913

Tegenwoordig spreekt men op geen enkele manier over iets dat geliefd is en dat erkenning vindt, als men over geesteswetenschap spreekt, zoals ze hier bedoeld is. Dat is heel goed te begrijpen. Als de vertegenwoordigers van de geesteswetenschap zich op dit gebied ergens over zouden kunnen verbazen, dan zou men moeten zeggen, dat men zich meer zou kunnen verbazen als deze geesteswetenschap nu algemeen erkenning zou vinden, in plaats van dat ze in wijde kringen tegenstand oproept en dat ze vaak gezien wordt als iets dat voortkomt uit een fantasievolle manier van denken, uit dromerij.

Dit is begrijpelijk om de reden, dat de kracht van onze tijd en alles wat tot deze kracht geleid heeft, op geen enkele manier op de beginselen berust, waarop de geesteswetenschap wil bouwen.

De triomfen waartoe de mensheid in de afgelopen eeuwen - en vooral in de laatste eeuw - voortgeschreden is, liggen op het gebied dat overeenkomt met de natuurwetenschap en haar inzichten. En zoals de enkele mens zich soms af moet sluiten van al het andere, als hij aandacht wil geven, heel toegewijde aandacht, aan één enkele activiteit en zich helemaal concentreren moet op wat deze activiteit dient, zo is het op een bepaalde manier ook met de geest van de mensheid. Deze geest van de mensheid, die moest zich door een historische noodzaak in de loop van de laatste periode wijden aan de uiterlijke zintuiglijke kennis, die aan het verstand gebonden is, dat op haar beurt van de hersenen afhankelijk is. En hij moest zich volledig wijden aan juist deze manier om de wereld te beschouwen. Hij moest zijn opmerkzaamheid daar helemaal op richten.

En zo is het ontstaan, dat zich langzamerhand uit dit werkkterrein een manier van denken ontwikkeld heeft, die aanvankelijk niet sympathiek staat tegenover alles wat als onderzoeksresultaten uit het gebied van het geestelijke leven tevoorschijn komt.

Men kan dit feit niet alleen maar op een afwijzende manier bekritisieren; men dient het te begrijpen. Men moet inzien, dat het begrijpelijk is, als over beschouwingen zoals ze vandaag gehouden

worden alleen maar afwijzende opmerkingen opkomen, bij degene die bij deze zaak niet nauwer betrokken zijn; om het even van welke kant die opmerkingen dan komen.

Geesteswetenschap, die heeft immers niet te maken met de gebieden waarmee de natuurwetenschappelijke manier om tot kennis te komen in onze tijd aanvankelijk te maken heeft.

En geesteswetenschap onderscheidt zich van deze natuurwetenschappelijke manier van voorstellen niet alleen door wat beschouwd wordt, maar ze onderscheidt zich vooral ook door de hele manier waarop beschouwd wordt. En juist die manier is voor onze tijdgenoten heel aanstootgevend, heel onsympathiek.

De natuurwetenschap, die volledig erkend wordt door de geesteswetenschap, die in deze tijd tot de grote triomfen van ons tijdperk geleid heeft, die natuurwetenschap wil zich bezighouden met dat wat van buitenaf tot de mens komt. En dat moet ze ook weer overeenkomstig die buitenkant beschouwen. Het is haar om bepaalde redenen - die we vanavond zullen tegenkomen - niet mogelijk werkelijk in het innerlijk van de dingen door te dringen. Juist door haar kracht is haar dat niet mogelijk

Geesteswetenschap wil juist vanwege haar opgave, vanwege haar wezen, tot het innerlijk van de dingen doordringen. En als men de uitdrukking van Goethe over kennis in herinnering zou mogen roepen - waarmee hij reageert op de woorden van de grote natuuronderzoeker Haller - zo zou men kunnen zeggen dat je met deze uitdrukking van Goethe eigenlijk geleid wordt van de uiterlijke waarneming van de natuur naar de innerlijke, goetheanistische manier van waarnemen. De natuuronderzoeker Haller had gezegd: "In het binnenste van de natuur dringt geen creatieve geest door; zielsgelukkig, aan wie ze slechts de buitenste schil toont". Goethe, die ook in de natuurbeschouwing helemaal van een geestelijke basis uitging, die helemaal van het geestelijke doordrongen was, zei daarop: Dat hoor ik zestig jaar herhalen,/ en vloek daarop, maar heimelijk./

Natuur heeft noch kern noch schaal,/ alles is ze in een maal./ Kijk naar jezelf nog het meest,/ of je kern of schaal bent.

Goethe had beslist het volste recht zo te spreken. Maar men moet zeggen, hij maakte tegelijkertijd de overgang van de uiterlijke waarneming van de natuur naar de waarneming van de Geest. En als hij dan zegt: "Op elke plek zijn wij in het binnenste", dan kunnen we toch dit zeggen: We zijn slechts dan in het binnenste van de natuur, als we de mogelijkheid krijgen, achter al het fysieke de scheppende geest te zien, die zich in haar kern ophoudt. Dan bevinden we ons in het binnenste van de natuur. De vraag is dan alleen: hoe is in de zin van de geesteswetenschap dit binnendringen in het binnenste van de natuur voor te stellen?

Met het soort kennis waarmee men in het gewone leven de dingen beschouwt en die men als basis neemt voor de gewone handelingen, met dit soort kennis die ook in de wetenschap geldt, kan men niet in het geestelijke innerlijk van de dingen doordringen. Daarom kan men zeggen: dit soort kennis hoort bij het uiterlijk onderzoek van de natuur.

Voor geestelijk onderzoek is zelfopvoeding van de ziel noodzakelijk, een opvoeden van de ziel tot een andere manier van kennisverwerving en tot een volledig andere ziele- of bewustzijnstoestand. De ziel moet iets anders uit zichzelf maken, dan wat ze in het gewone leven en in de gewone wetenschap is, als ze de geestelijke fundamenten wil onderzoeken.

Welke ontwikkeling, welke zelfopvoeding dient de ziel door te maken als ze de krachten wil verwerven die in het alledaagse leven en in de gewone wetenschap niet beschikbaar zijn en waarmee men in het innerlijk van de dingen doordringt? Opdat we elkaar kunnen begrijpen, wil ik u vragen met mij een soort vergelijkende beschouwing door te nemen, die echter helemaal niet als vergelijking bedoeld is, maar die ons daadwerkelijk tot de kern van onze opvatting voert, zoals die ontwikkeld moet worden.

Laten we uitgaan van een grote omvorming in de natuur waarmee we jaarlijks geconfronteerd worden: van de grote omvorming van de zomer en de winter. We zien in de lente een bloeiend groeien uit de aarde ontspruiten, zich langzamerhand ontvouwen tot het groen, tot de veelvuldige bonte kleuren in de zomer, tot het vormen van de vruchten tegen de herfst, waar dan het bloeiende, vrucht gevende weer begint te verwelken, tot het tegen de winter afsterft.

We zien dat in de winter alles in de donkere schoot van de aarde rust, wat in de zomer onze blik betovert, ons hart verheugt, als we de ogen richten op wat de aarde in de lente voortbrengt, wat ze in de zomer verder laat gedijen. We zien het ontspruitende leven zomers uit de aarde omhoogkomen. We zien het echter niet alleen maar zo omhoogkomen alsof de aarde het slechts naar buiten dwingt door de krachten die in de aarde zijn, maar we weten dat de planten naar het licht toe groeien, dat ze door de krachten van het licht tot groei komen. En we weten heel goed dat de aarde deze planten niet voort zou kunnen brengen zonder het zonlicht, zonder de krachten die van buitenaf naar de plant toestromen. We zien de aarde in haar verhouding tot deze kosmische omgeving als we in het voorjaar de planten zien ontkiemen. In de herfst trekken de krachten, die de planten tevoorschijn roepen, zich terug. Ze houden op te werken. We zien dat deze wereldkrachten als het ware afgesloten zijn van het stuk van de aarde waar het winter is. We zien dan de aarde aan zichzelf overgelaten.

Nemen we nu aan dat een mens zo in elkaar zou zitten, dat hij door iets verdoofd zou worden op het moment dat in het voorjaar het ontkiemende leven uit de aarde tevoorschijn komt. Dat hij in deze toestand, in een soort slaaptoestand, het voorjaar en de zomer meemaakt. Dat hij dan in de herfst weer ontwaakt en alleen maar dat leerde kennen wat bij de herfst en winter hoort. Nemen we aan dat dat op een of andere manier zou kunnen gebeuren. En nemen we aan dat de aarde alleen door zulke wezens bewoond zou worden. Zulke wezens zouden dus de aarde alleen in haar levenloze toestand zien. Ze zouden de aarde alleen zien, als ze de kiemen van de planten in haar

binnenste draagt. En dat wat buiten is zou hoogstens in de meerjarige planten eraan herinneren dat er een voorjaar, een zomer, bestaat. Zulke wezens zouden geloven dat de aarde voor de mensen iets totaal anders zou zijn, dan ze is. Ze zouden slechts haar winterkant zien en ze zouden de aarde voor dat houden wat het levenloze, desolate voortbrengt. Men stelt zich eens voor, hoe het beeld van de aarde zou zijn bij zulke mensen.

Als we het beeld nog verder uitwerken, dan zouden we kunnen zeggen: zulke wezens zouden rond dwalen over de aarde, om op de ene helft en dan op de andere helft van de aarde de winter mee te maken, zodat ze nooit de zomer beleven. Dan hoefden ze niet te slapen. Dan zouden zij wellicht de blik altijd afgewend houden van dat wat leven is. Ze zouden de aarde alleen in gestorven toestand leren kennen. Kijken we nu naar wat verborgen zou zijn voor zulke wezens: al dat wat zich aan de mensen openbaart in de zomer, wat de aarde tot een bron van het levende bestaan maakt, dat zou voor zulke wezens een verborgen wereld zijn.

Nu, niet met betrekking tot de aarde, maar met betrekking tot iets anders bestaat dit verschijnsel en bestaan deze wezens op aarde, waar we hier over gesproken hebben.

En wel bestaat dit wezen op aarde in de mens zelf. Het waarnemingsgebied is dan echter niet de aarde, maar het is de mens. Zelfkennis van de mens voor het gewone leven is in zekere zin van dezelfde aard als de kennis van de aarde zou zijn voor een wezen zoals het net beschreven is. Waarom?

Als we de mens beschouwen in zijn dagelijks leven, dan wisselt dit dagelijks leven tussen een toestand van slapen en van waken. En beschouwen we de mens op een wetenschappelijke manier, hoe hij zich in de slaap laat zien - ja, de wetenschap staat nu op het punt dat ook uiterlijk te bevestigen - beschouwen we de mens hoe hij zich in de slaap laat zien: dan zwijgen in hem alle belevenissen die innerlijk in de ziel van ontwaken tot inslapen heen en weer golven. Driften,

hartstochten, idealen, gevoelens, dat alles zwijgt dan. En beschouwen we dan dat wat uiterlijk zichtbaar is aan de slapende mens: wat zien we dan? Een wezen dat leeft, zeker. Het leeft slapend. Maar we zien een wezen, dat we goed kunnen vergelijken met een plant. We zien een wezen dat helemaal vergelijkbaar is met een plant.

En van zo'n wezen, dat helemaal vergelijkbaar is met een plant, daarvan moeten we zeggen, dat het zijn leven verzorgt op een vergelijkbare manier als het plantendek van de aarde het leven verzorgt heeft. Zoals wij het plantendek van de aarde alleen kunnen begrijpen onder de invloed van de wereldkrachten, de kosmische krachten, zo kunnen we ook deze slapende mens alleen begrijpen, als we haar ons zo voorstellen als het plantenwezen. Als men zich voor wil stellen, dat het leven in de mens ontspruit en opbloeit, dan neemt men gewoonlijk, als men over deze dingen spreekt, een totaal verkeerd standpunt in. Men vergelijkt gewoonlijk - als men alleen maar vergelijkt - het wakkere leven van de mens van 's morgens tot 's avonds met het ontspruitende leven van de plant van het voorjaar tot de herfst. Het is echter in overeenstemming met de werkelijkheid, zich voor te stellen, dat de mens tijdens de slaap overgaat in een soort plantaardige toestand en dat bij het inslapen voor de mens het voorjaar begint; dat hij de zomer binnengaat, hoe verder we de nacht inkomen; dat wanneer het ontwaken nadert het in de mens herfsttijd is; en van het ontwaken tot het inslapen hebben we bij de mens de wintertijd. Winter hebben we bij de mens bij het wakkere leven overdag.

En, zoals gezegd, zelfs de natuurwetenschap is nu in staat dat te bevestigen. De reden dat we winter hebben bij de wakende mens is, omdat het zo is, dat het dagleven vernietigend en doodmakend werkt op alles wat in de nacht ontkiemend, ontspruitend leven is - net als de winter op de aarde. In de nacht moet steeds weer hersteld worden, wat de mens overdag door zijn bewuste voorstellingsleven af laat sterven. Zoals de winter over de aarde trekt en alles leeg maakt, zo trekt het wakkere dagleven verzengend en verlamdend over het leven heen dat tijdens de ziele-zomertijd bestaat als de mens slechts plant

is, wanneer in hem uitsluitend op die manier gewerkt wordt zoals in het ontkiemende, ontspruitende leven van het plantendek van de aarde tijdens de zomer.

Daarom kunnen we zeggen: Dat wat de mens verricht tijdens het waken, dat verhoudt zich tot zijn totale wezen net zo als wat de winter doet, wat de kosmische wereldkrachten doen die op aarde werken, gedurende de wintertijd op de aarde. Alleen daaruit kunnen we begrijpen wat eigenlijk ons wakkere voorstellingsleven is vanaf het ontwaken tot het inslapen. Dit leven dat zich ontplooit in ons wakkere voorstellingsleven, in onze gewaarwordingen, gevoelens, enzovoort, het is net zo als het leven op aarde gedurende de wintertijd. Het wakende leven is de winter van de ziel. Dat is de reële beschouwing van het wezen mens.

En nu gaan we terug naar ons eerste beeld. De mens maakt een ziele-zomertijd door. Maar op het moment dat voor hem deze tijd begint, wanneer in hem zich iets ontplooit zoals het ontspruitende, kiemende plantenleven, dan raakt hij bewusteloos. Net zoals een wezen, dat in het voorjaar zou moeten inslapen en nooit de plantengroei zou zien, tegenover een verborgen wereld zou staan in de zomer. En zoals de kosmische-, de wereldkrachten, in de winter niet werkzaam zijn in het leven van de aarde, zoals ze in de winter niet geschikt zijn datgene te laten verschijnen wat zich in het plantenleven openbaart, zo zijn de winterkrachten in de mens - zijn gedachten, zijn gewaarwordingen, zijn bewuste leven - niet in staat zomer te creëren in de mens.

De vraag die daaruit volgt is nu deze: ligt in deze ziele-zomertijd van de mens iets verborgen wat zich zou laten vergelijken met wat verborgen blijft voor onze hypothetische wezens die door een slaaptoestand niet waar kunnen nemen wat op aarde zich juist in de plantengroei openbaart? Deze vraag kan alleen beantwoord worden als de mogelijkheid bestaat die bewusteloosheid, waar de mens aan overgeleverd is tijdens zijn ziele-zomertijd, te veranderen in bewustzijn. Dat wil zeggen, als het mogelijk is in de mens een toestand te bereiken waardoor hij de ziele-zomertijd met al haar wezens kan

waarnemen, als de ziele-zomertijd bewust gemaakt kan worden. Is dat mogelijk? En een andere vraag: hebben wij een zeker recht te veronderstellen dat dan, wanneer de mens de ziele-zomertijd bewust meemaakt, zich voor hem iets onthult vanuit het verborgene, wat zich laat vergelijken, niet alleen met dat wat zich met in het plantendek van de aarde openbaart, maar wat zich met recht een verborgen wereld laat noemen ten opzichte van die van het gewone leven? Dat we zo iets mogen vermoeden blijkt uit de volgende beschouwing.

Als we de wereld beschouwen dan merken we dat ze zich ontplooit in de verschillende natuurrijken. En in deze rijken is de mens geplaatst. Er komt werkelijk geen hoogmoed aan te pas als de mens er vanuit gaat dat voor zijn schepping bepaalde hogere krachten nodig zijn dan de krachten die zich ontvouwen in de andere natuurrijken. En ook niet om in te zien dat wanneer we gedurende ons leven overdag onze krachten verbruiken, deze zich - omdat ze dan aangemaakt worden - 's nacht, in de ziele-zomertijd, zo laten zien zoals ze zijn, om de mens op te bouwen. We kunnen weliswaar niet direct zien aan wat in de nacht gebeurt, hoe de totale vormkrachten van de mens zijn. Maar omdat we het mensenleven gedurende de dag afbreken en het gedurende de nacht weer opbouwen, vinden we toch in deze krachten opbouwende krachten die zich alleen voor de waarneming verbergen. Zo kunnen we vermoeden dat deze vormkrachten, deze verlevendigungs krachten van de mens zich openbaren wanneer we bewust kunnen doordringen in de ziele-zomertijd. En in de ziele-zomertijd moet bewust doordringen degene die een onderzoeker op het gebied van de geest wil worden.

Wat zijn voor deze geest-onderzoeker de voorstellingen, ideeën en begrippen die hij in waaktoestand heeft? Wel, dat zijn die innerlijke essenties van de mens die bestaan tijdens de ziele-zomertijd. En het is opnieuw geen bijzondere vergelijking, maar de realiteit: in zijn ziele-zomertijd, wanneer alles in hem bloeit, dan heeft hij daarin iets dat zich tot zijn wezen op dezelfde manier verhoudt als de kiemen die 's winters in de schoot van de aarde rusten tot de volledige planten van de zomer. Kunnen we dat wat als wakend leven als het ware de

vormende winterkiemen van de mens zijn, kunnen we die in onszelf laten kiemen, laten ontwikkelen, laten leven, dan doen we in werkelijkheid hetzelfde als wat met de aarde gebeurt als ze naar de lente toe het leven, de kiemen van de aarde, tot ontwikkeling brengt. Dus degene die bewust wil doordringen tot de ziele-zomertijd, die zou datgene wat als de in de winter braakliggende aarde in de mens is - gedachten, gewaarwordingen, gevoelens - hij zou dat allemaal tot een levendig zich bewegend bestaan moeten ontvouwen, net zoals in het voorjaar en de zomer de kiemen van de aarde zich ontvouwen. En dit wat nu als een voorwaarde naar voren gebracht wordt, dat kan werkelijk gebeuren. We kunnen werkelijk om zo te zeggen onze gedachten opvatten als de kiemen die de wintertijd doormaken. En we kunnen iets doen om deze kiemen tot leven op te wekken. En dat gebeurt door dat wat men in de geesteswetenschap noemt: concentratie, contemplatie en meditatie.

Eerst gaat de geest-onderzoeker uit van de gevoelens en gewaarwordingen die hij in het gewone leven, dus tijdens de ziele-wintertijd, beleefd heeft en die tijdens de ziele-wintertijd klaarliggen als kiemen die nog niets laten zien van dat waartoe ze zich kunnen ontvouwen. De mens die dan een geest-onderzoeker wil worden, die moet deze winterkiemen van zijn ziel opwekken tot een energieker bestaan. Dat gebeurt door meditatie, concentratie, contemplatie. Men doet dan een heel bijzonder ontdekking als men de begrippen, gewaarwordingen, gevoelens niet zo gebruikt dat ze slechts een uiterlijk bestaan weergeven, maar dat ze in onze ziel leven - en wel zo dat we met onze ziel in hen leven, daar helemaal in opgaan. En opdat de volledige kracht ontwikkeld zal worden kiezen we een eenvoudige voorstelling uit - de inhoud van de voorstelling is niet van belang. Terwijl onze gedachten in het gewone leven van voorstelling naar voorstellening gaan, waaraan men slechts voorbijgaat, werkt men als geestesonderzoeker zo dat men zich met zijn hele zielenleven concentreert op één voorstelling, op één gewaarwording, dat men stilstaat bij een wilsimpuls en zelfs een bepaalde tijd daarbij stilstaat. Om dit te kunnen, daarvoor is een zeker afgesloten zijn van de zintuiglijke indrukken noodzakelijk. En ook van wat anders onze ziel

denkt en voorstelt, waaraan zij zich herinnert, zoals bijvoorbeeld zorgen en dergelijke.

Door sterke wilsontwikkeling moet de mens ertoe komen in een toestand te geraken die veel overeenkomt met het inslapen en daar toch radicaal van verschilt. Die toestand moet zo zijn dat de mens niet meer zijn lichamelijke onderdelen gebruikt, dat hij zijn lichaam laat rusten zoals in de slaap. Dat hij niet meer met zijn zintuigen waarneemt, zoals in de slaap. Dat men het verstand, dat immers tijdens de slaap zwijgt, ook slapen laat. En dat men alleen dat ene door een sterk wilsbesluit bewerkstelligt: zich overgeeft in dit verder zwijgend en rustend bewustzijn aan een willekeurig in dit bewustzijn geplaatste voorstelling en daar een poos bij stilstaat, deze innerlijk helemaal beleeft. Zonder te vragen wat ze betekent dient men erop te letten wat ze in de ziel teweegbrengt, welke kracht ze geeft. Men dient zich alleen maar te concentreren op deze voorstelling.

Datgene wat hier in principe beschreven wordt, dat wordt de inhoud van een wetenschap. De details daarvan vindt u in mijn boeken: "Hoe verkrijgt men bewustzijn op hogere gebieden", of "De wetenschap van de geheimen der ziel". Hier kunnen deze zaken alleen als principe aangeduid worden. Waar het op aankomt is dat de ziel zich aan een enkele voorstelling wijdt, maar een zeker tijd lang. Dat hoeft niet heel lang te zijn, maar men moet zich sterk verdiepen in die voorstelling. Men moet samengroeien met de voorstelling, om de ziel helemaal op de voorstelling te concentreren. Zulk zielenleven is een zielenleven in concentratie en meditatie. Het is echter niet voldoende zo iets maar een paar keer te doen. Zulke oefeningen moeten lang voortgezet worden, al naar de begaafdheid van de mens, vaak jarenlang.

Als de ziel zich steeds weer aan zulke oefeningen overgeeft - en die hoeft iedere keer afzonderlijk daar niet veel tijd aan te besteden - dan doet men de ontdekking dat de gevoelens en gedachtes en voorstellingen die in het gewone leven in onze ziel aanwezig zijn werkelijk als kiemen zijn die zich kunnen ontvouwen, die iets nieuws, iets bijzonders uit zich laten ontspruiten. En men komt er toe door zo'n

innerlijk, in krachtige zelfopvoeding naar zich toegehaald leven, zijn voorstellingen en gedachtes langzamerhand tot een vertrekpunt te maken. Ze zo te vormen dat men innerlijk een wereld tot werkelijkheid kan maken die niet aan de uiterlijke zintuigen gebonden is zoals onze gewone voorstellingswereld, maar die tevoorschijn getoverd is uit de alledaagse wakkere voorstellingen en gewaarwordingen, als de kiemen die de ziele-wintertijd overleven. En wij beleven dan de ziele-lente, de ziele-zomertijd. De geestesonderzoeker moet dat bewust beleven. Hij moet beleven hoe hij, wanneer hij afgesloten is van de uiterlijke wereld, in zichzelf een ziele-voorjaartijd een ziele-zomertijd laat ontstaan. Hoe hij een andere wereld binnenbrengt in de wereld die hij doorgaans alleen maar heeft, in de wereld van de ziele-wintertijd. Dan gaat er voor de mensen inderdaad een nieuwe wereld open, een wereld die hij voorheen niet kende.

Slechts een ding is noodzakelijk, dat hij leert zich tegenover deze wereld die nu voor hem opengaat zich zo te verhouden zoals hij zich anders verhoudt ten opzichte van de wereld van de ziele-wintertijd.

Ik zei: deze innerlijke wereld, ze verschijnt tijdens de ziele-zomertijd. Maar eerst is deze wereld die daar verschijnt werkelijk verwant met een wereld die wij tot ons leedwezen, vanuit ongezonde ziele-toestanden ontmoeten. Die verwantschap is slechts een uiterlijke, want wat zojuist geschilderd werd is totaal verschillend - omdat het alleen uit een gezond zielenleven voort kan komen - het is totaal verschillend van dat wat uit zieke zieletoestanden voortkomt, zoals hallucinaties, waanvoorstellingen en dergelijke. Alleen uiterlijk zijn ze aan elkaar verwant, doordat ze allebei uit de ziel omhoog komen.

Nu hebben echter deze verschijnselen die uit zieke toestanden voortkomen een bepaalde eigenaardigheid die we dikwijls moeten betreuren. Ze werken op dit mensenleven overweldigend, ze misleiden het. Want dat wat de ziel voorspiegelt als een hallucinatie, dat vat zij niet op als een spiegelbeeld van haar eigen wezen, maar ze vat het op als een objectieve werkelijke wereld. En dat is een grote fout. We weten hoe sterk deze fout werkt. Iemand die met zulke

mensen leeft, weet dat men hen hun hallucinaties nooit uit het hoofd kan praten. Dat kan daarom niet, omdat op het moment dat de mens het normale zielenleven overschrijdt, waar hij de voor hem normale ziele-wintertijd overschrijdt, daar nog sterk iets uit hem tevoorschijn treedt, wat anders ook in hem aanwezig is. We komen weer terug op onze vergelijking, die echter meer is dan een vergelijking.

Als de mens de lente aan voelt komen en de zomer en als hij begaafd is voor de openbaringen van de natuur, dan zou zijn hart willen juichen. Dan verlangt zijn hart naar dit ontspruitende leven. Het is daaraan overgegeven. De overgave aan dat wat ons tegemoet treedt wordt groter als we overgaan van de met sneeuw bedekte aarde naar het ontspruitende leven van de lente en de zomer. Zo is het echter ook als we ons tegenover dat stellen wat uit de ziel uit haar zelf opstijgt als een wereld die niet de gebruikelijke wereld van de ziele-wintertijd is. Als aan de horizon van het zielenleven - en ook van het zieke zielenleven - visioenen, hallucinaties opstijgen die in het gewone zielenleven, in het ziele-winterleven, niet bestaan, dan voelt de ziel zich eerst overgegeven aan dat wat als een nieuwe wereld tevoorschijn komt. En toch is dat niets anders dan het uitvloeisel van de ziel zelf. Zoals de mens naar de lente en de zomer toe het uiterlijke uitlopen, het ontkiemende en ontspruitende lief heeft, zo heeft hij in dat wat uit de eigen ziel tevoorschijn komt zichzelf lief. Dat is het geheim. Hij is daarom op deze verschijningen gesteld en kan zich daarvan niet los maken.

Men merkt pas op dit gebied hoe de mens zichzelf lief moet hebben, een grote eigenliefde moet hebben. En man kan het begrijpen als men weet dat de mens zichzelf tegemoet treedt. Hij zou om zo te zeggen zichzelf uit moeten kennen, als hij niet aan zijn visioenen geloofde. De vergrootte zelfliefde, die als een natuurkracht werkt, is het die de ziener zo sterk aan zijn visioenen laat geloven.

Het is niet de bedoeling dat degene die een geestesonderzoeker wordt alleen maar zo'n wereld tevoorschijn roept uit de gevoelens die de zielewinter overleven, alleen maar nieuwe gevoelens, maar dat hij een

cultivering van de wil doormaakt. Want dat wat de ziel nooit zegt, wat de ziel alleen zegt wanneer zij weer gezond wordt, dat moet de geestesonderzoeker direct tot zichzelf zeggen, als de wereld die zojuist beschreven is, die de ziele-zomertijd vervult, voor hem verschijnt. Overwinnen moet hij de ontwaakte, de tot grote kracht uitgedijde zelfzucht. Deze moet uitgewist worden, niet slechts in gedachte, maar hij moet kunnen uitwissen door zijn sterke wil, datgene wat daar op die manier voor hem verschijnt. Pas als hem dat lukt, is hij op dit punt op de juiste manier voorbereid voor de geesteswetenschap.

Hoe zou een mens als geestesonderzoeker zijn die dat niet zou kunnen: uitwissen door innerlijke willekeur wat zich daar voor hem uitbreidt? Zo'n mens zou op het gebied van de geest zijn als iemand die op het gebied van de zintuiglijke wereld tegenover een voorwerp staat, maar dan nooit meer daarvan weg kan kijken. Hij zou aan dit voorwerp vastgebonden zijn. Zo zou dus diegene zijn, die als geestesonderzoeker zou moeten laten staan wat daar tevoorschijn komt uit zijn ziele-zomertijd. Hij moet alle afzonderlijke beelden die dan tevoorschijn komen uit kunnen wissen. En de juiste scholing leidt immers tot dat wat alleen in een volledig gezonde ziel aangeleerd kan worden: tot vrij hanteren, tot uitwissen van al hetgeen wat tevoorschijn komt. Zoals we ons nooit juist tegenover de plantenwereld zouden kunnen stellen als we het oog niet vrij konden sturen van het ene naar het andere punt, zo zouden we nooit een geestelijke wereld kunnen benaderen als we ons niet af konden wenden van dat wat zojuist beschreven werd. Dat is een noodzakelijke eigenschap van de echte geestesonderzoeker: in zulke mate door zelfopvoeding de zelfzucht overwonnen te hebben, dat hij er zelf toe in staat is, als hij met sterke innerlijke kracht - want die is noodzakelijk - zich deze nieuwe wereld voorgetoverd heeft, deze wereld op ieder moment ook weer uit te wissen. Omdat het zijn eigen zielewereld is betekent dat: zichzelf uit te wissen.

Zelfoverwinning is dat wat als eerste etappe geldt van de weg naar het binnengaan in de geestelijke wereld.

Als dit bereikt is - en het is een enorme beleving als de mensziel er toe kwam het tevoorschijn gebrachte weer uit te wissen - als dit bereikt is, dan beleeft de geestesonderzoeker wat men een objectieve geestelijke wereld kan noemen. Dan komt in het door uitwissen vrij geworden geestesveld de objectieve geestelijke wereld tevoorschijn. Hier is de afgrond die de ziel over moet gaan, als ze in een geestelijke wereld binnentreedt.

En als de ziel deze afgrond overgegaan is, als ze de eigenliefde overwonnen heeft, dan kan de wereld die haar tegemoet komt haar ook iets geven. Men kan immers zeggen... als men alleen materialistische voorstellingen heeft, als men geen vaardigheid zou hebben in te gaan op wat het geestesonderzoek kan bieden: hoe onderscheidt je dan dat wat daar opstijgt van de uiterlijke werkelijkheid? Over zulke dingen beslist alleen het leven, zoals ook in het uiterlijke leven het leven zelf beslist wat waarneming is en wat voorstelling. Men kan dit onderscheiden. En dat wat hier te zeggen is,.... ik heb zelf Schopenhauer volledig gerespecteerd, ik heb een inleiding voor de uitgave van zijn boeken geschreven.... Dat wat Schopenhauer zegt: dat de wereld alleen maar voorstelling zou zijn - dat wordt weerlegd door iets wat triviaal klinkt, wat echter een complete weerlegging is. Als voor iemand een roodgloeiend gemaakt ijzer ligt, dan kan men immers zeggen: dat is alleen maar mijn voorstelling. Als men het echter vastpakt, dan merkt men echter goed dat het niet alleen maar een voorstelling is, maar een realiteit. Een logisch bewijs voor het zojuist gezegde bestaat niet, er bestaat alleen maar het leven dat daar beslist.

En het geestesonderzoek leidt ons ertoe op geestelijk gebied waarnemingen en voorstellingen, d.w.z. werkelijkheid en fantasie goed te onderscheiden. We moeten slechts het leven in zijn totale volle werkelijkheid nemen, en niet bij het halve leven blijven staan.

We zien waardoor geestesonderzoek zich onderscheidt van het onderzoek van de natuur. Natuuronderzoek blijft bij de kenvermogens staan waarmee de mens ter wereld komt en die hij in het leven

ontwikkelt. Geesteswetenschap komt slechts tot iets doordat de mens zijn ziel verder ontwikkelt, dat hij de beschreven etappe doormaakt; dat hij zijn ziel tot een ontwikkelingstoestand brengt die zich laat vergelijken met een toestand bij het kind in het derde, vierde jaar als het tot zelfbewustzijn ontwaakt. Iedereen kent dit ontwaken van het kind, waar het bewustzijn tot zelfbewustzijn wordt. Op een hogere trap treedt iets vergelijkbaars op bij de geestesonderzoeker. Die ontwaakt tot een dusdanig hoger geestesleven, ten opzichte waarvan het gewone wakkere dagleven zelf een soort van slaaptoestand is.

Een tweede ontwaken moet de ziel beleven om binnen te dringen in een nieuwe wereld. De mens is als hij werkelijk het geestelijke onderzoekt in dezelfde toestand als de slapende is. Alleen is hij desondanks in een volledig tegengestelde toestand. De slapende laat het lichaam volledig rusten. Hij laat geen zintuigindrukken in zich binnenkomen. Hij laat de zintuiglijke wereld geen effect hebben. In werkelijkheid is degene die het geestelijke onderzoekt in dezelfde toestand. Alleen is dat wat bij de slapende bewusteloos is, bij hem bewust en neemt de geestelijke wereld waar.

Als de mens zo de geestelijke wereld waarneemt, deze geestelijke wereld leert kennen, dan leert hij niet zo alleen maar de geest op zich kennen, maar hij leert ook afzonderlijke feiten en afzonderlijke wezens kennen. Dat vergeven de mensen iemand vandaag de dag nog het minst: dat men niet alleen spreekt over ziel en geest, maar over afzonderlijke wezens.

Het materialisme is vandaag de dag aan het afnemen en de mensen staan al toe dat men over ziel en geest spreekt. Men staat al toe dat men over afzonderlijke verschijnselen in de natuur spreekt, dat men niet alleen maar zegt natuur, natuur, natuur. Maar met betrekking tot het geestelijke staat men vandaag nog niet toe dat de geesteswetenschap over afzonderlijke wezens spreekt, dat men niet alleen maar zegt: geest, geest en ziel, ziel. De geestesonderzoeker treedt juist binnen in een concreet gevormde, door wezens gevulde geestelijke wereld. In een wereld dus, die als een nieuwe wereld bij de

uiterlijke zintuiglijke wereld komt. En daar beleeft hij dan nu ook werkelijk, daar ziet hij de vormende krachten van de uiterlijke wereld, datgene wat ook aan de uiterlijke wereld als het geestelijke ten grondslag ligt. Hij dringt werkelijk binnen in het binnenste van de natuur. Eerst echter in zijn eigen innerlijk. Hij is immers direct binnenin in zijn eigen innerlijk.

Ik heb erop gewezen hoe de geestesonderzoeker er toe komen moet om uit te wissen wat hij eerst tevoorschijn getoverd heeft in zijn zielezomertijd. Hij zal dat kunnen uitwissen. Dat betekent beter gezegd: hij kan zichzelf uitwissen in de voor hem nieuw ontstane wereld. Maar iets kan hij niet uitwissen, er blijft altijd een rest over. Als de geestesonderzoeker zich in deze rest inleeft, dan leert hij die kennen overeenkomstig zijn innerlijke essentie. En dat is dan het diepere, het geestelijk-zielsmatige wezen, de eigenlijke kern van hem zelf. En wanneer hij daardoor, dat hij de hier geschilderde gebeurtenissen doormaakt, tot een reële zelfkennis gekomen is, dan leert hij zijn zielekern ongeveer zo kennen, als degene die graaft in de modder van de straat en daarin de kiem van een lager dier vindt. Als dan het lagere dier ontstaat, dan weet de betreffende: uit de kiem is dat lagere dier ontstaan. Het dier, de kiem van het dier moet er eerst zijn. Hij heeft de materie naar zich toegetrokken. Maar het lagere dier zou nooit ontstaan zijn als er niet een kiem daarin geweest zou zijn.

Zo kijkt de mens nu opnieuw in de objectieve wereld, met dat wat hij als kiem of kern van het geestelijk-zielsmatige op de weg van het geestesonderzoek in zichzelf heeft leren kennen. Hij ziet daarin ongeveer het volgende. Hij ziet hoe een mens op een geheimzinnige, wonderbaarlijke wijze vanaf het eerste begin van zijn bestaan zich steeds verder en verder ontwikkelt. De eerst nog onbepaalde gezichtstrekken van het kind worden steeds geprononceerder en geprononceerder. De wetenschap weet hoe de hersenen zich steeds plastischer vormen. Van jaar tot jaar vormt het lichaam van de mens zich verder uit. Dan kijkt de mens naar vader en moeder, grootouders, overgrootouders, enz. en hij zegt tot zichzelf: Die eigenschappen die daar tevoorschijn komen, die vind ik bij ouders, grootouders, enz.

Maar dat wat aan deze eigenschappen ten grondslag ligt is de geestelijk-zielsmatige kern, die op de weg van het geestelijk onderzoek ontdekt is.

En hier komt het geestelijk onderzoek bij een punt waar ze voor de tegenwoordige tijd iets vergelijkbaars moet presteren, als het natuuronderzoek in de 17e eeuw, toen Francesco Redi - een groot natuuronderzoeker - zei: leven kan niet ontstaan uit het levenloze, alleen uit het levende kan leven ontstaan. Redi is als een ketter vervolgd. In een vergelijkbare positie als Redi is tegenwoordig de geesteswetenschap. De geestesonderzoeker dient tegenwoordig te zeggen: Het kennen van de geestelijk-zielsmatige wezenskern van de mens laat zien dat hij stamt uit een geestelijk bestaan, dat de mens voor de geboorte doorgemaakt heeft - dat hij evenwel vóór dit geestelijke bestaan door eerdere aardelevens heengegaan is. Tegenwoordig zegt men niet meer dat dat ketterij is, maar men zegt dat is idiotie. Men probeert ook tegenwoordig mensen die zoiets uitspreken onschadelijk te maken. Men verbrandt ze weliswaar niet meer - de zeden zijn wat milder geworden, men heeft het ook over tolerantie - maar feitelijk wordt tegenwoordig alleen voor hetzelfde een andere methode gebruikt. In de 17e eeuw was het ketterij van deze Francesco Redi, wat tegenwoordig als natuurwetenschappelijk feit erkend wordt. Zo geldt het tegenwoordig nog als fantasterij als geesteswetenschap moet beweren: de geestelijk-zielsmatige wezenskern voert niet alleen terug op een lijn van fysieke vererving, maar hij voert terug op een geestelijk-zielsmatig beleven in eerdere aardelevens. En dit aardeleven, waar we nu in leven, is het begin en het zaadgoed van een nieuw aardeleven.

Wat de geestesonderzoeker als een geestelijk-zielsmatige wezenskern leert kennen, wat hij niet uitwissen kan, dat is nu helemaal verschillend van dat wat in het wakkere dagleven, tijdens de ziele-wintertijd beleefd wordt. Het is als de ontsproten plant ten opzichte van de kiem van de plant. Het is de ware geestelijk-zielsmatige realiteit die in de mens werkt en weeft, die datgene ontvangt wat door vader en moeder gegeven wordt en wat zich innerlijk tevoorschijn werkt om tot een

fysiek bestaan te komen - als de kiem die van een voorafgaand wezen overbleef en zich nu wederom ontplooit tot een geestelijk-zielsmatig wezen.

En dat wat dan herkend wordt als geestelijk-zielsmatige kern, dat stijgt boven geboorte en dood uit. Hier staat het geestelijk onderzoek op een vergelijkbaar punt als in eerdere eeuwen het natuuronderzoek. Copernicus, Giordano Bruno, zij konden uitkijken in de wereldverten en konden zeggen: Ja, wat tot nu toe de mens geloofd heeft, dat de hemel eindigt met dat wat mensenogen zien, dat is niet in overeenstemming met de waarheid. Giordano Bruno zag de wereld uitgebreider en hij zag: de grenzen zijn alleen geplaatst door een zwak menselijk weten. Door hen zou de horizon van het menselijk weten uitgebreid worden met betrekking tot de fysieke wereld.

En datzelfde moet tegenwoordig de geestesonderzoeker weer presteren. Hij heeft de tegenwoordige mens het inzicht te brengen, dat de mens uit eerdere aardelevens stamt en dat hij volgende aardelevens te doorleven zal hebben.

Geesteswetenschap strekt de blik uit tot een geestelijk-zielsmatige oneindigheid. En zoals Giordano Bruno ontelbare werelden in de verte van de ruimte geplaatst vond, zo moet de geestesonderzoeker de tijd uitbreiden die bij de mens hoort, waarin hij zijn geestelijk-zielsmatige kern ontwikkelt, in vele levens, vooruit en achteruit.

Zo plaatst de geesteswetenschap zich tegenwoordig naast de natuurwetenschap, niet in tegenspraak tot de natuurwetenschap, maar in volledige erkenning daarvan. Ja, juist uit diezelfde instelling als de natuurwetenschap heeft ten opzichte van de natuur, zou het geestesonderzoek tot een wetenschap van de geest willen komen. Ze zou zo willen binnendringen in de innerlijke krachten van het bestaan, zoals de natuurwetenschap binnendringt in de uiterlijke krachten van het bestaan.

En dan zal blijken - als eenmaal deze geesteswetenschap invloed krijgt in het geestesleven van onze tijd - hoe het totale bestaan, de totale

werkelijkheid alleen daardoor begrepen kan worden, dat men van twee kanten uit deze werkelijkheid benadert. Aan de ene kant als een natuuronderzoeker, doordat men de wereld van buiten beschouwt. Aan de andere kant geesteswetenschappelijk, doordat men haar vanuit de geest beschouwt. Tot men van beide kanten komend, in de juiste richting borend, samenkomt in het midden. Zo vindt men de ware werkelijkheid, doordat men van de natuur en van de geest uit in een tegengestelde lijn samenwerkt, tot die twee richtingen samenkomen.

Natuurwetenschap beleefde haar dageraad toen Copernicus zijn belangwekkende wereldbeeld in de wereld bracht. Geesteswetenschap staat op hetzelfde punt en met dezelfde instelling ten opzichte van de geest.

Wanneer men het uiterlijke leven natuurwetenschappelijk onderzoekt, als men onderzoekt wat iemand in het uiterlijke leven tegemoet treedt in fysica, scheikunde enzovoort, als men de wiskundige wetmatigheden onderzoekt, komt men tot een punt. Ondanks van alles wat tot nu toe is gezegd zal juist degene die deze dingen kan beoordelen weten hoe het natuuronderzoek tot een punt komt en naar dit punt toewerkt: tot het punt dat met het woord "leven" aan te duiden is.

Daar waar de natuuronderzoeker de plant scheikundig onderzoekt - en wanneer hij hem nog zo precies onderzoekt - daar wil hij steeds dichter komen bij dat wat leven is. Leven is iets wat zich uitstrekt als het grote doel dat men nastreeft in de natuurwetenschap. Het leven uiteindelijk te kunnen onderzoeken, dat is het grote ideaal van de uiterlijke natuurwetenschap. Zo graaft zij verder in de tunnel.

De geestesonderzoeker ziet een wereld voor zich als hij de zaadkiemen laat ontspruiten die van de ziele-wintertijd voortleven in de ziele-zomertijd en als hij dat tot een bewust aanschouwen voert. En deze wereld, die heeft ook zo'n punt tot waar men komt, dat men langzamerhand ook in de verte ziet, zoals de natuuronderzoeker het

leven in de verte ziet liggen. En dit punt waar men steeds dichterbij komt, dit punt is voor de geestesonderzoeker de dood. Want de geestesonderzoeker dient een zekere hoogte te bereiken. De hoogte waarop hij zegt: tot een zekere graad doorzie ik het geestelijk leven, doorzie ik de wereld die zich daar voor mij uitstrekt, mijn eigen zelf als geestelijk-zielsmatige wezenskern. Maar dan staat daar iets dat men met dit innerlijk beleven niet aanraken mag, waaraan men eerder dit innerlijk beleven moet overgeven. Men bereikt in bewustzijn, in weten, alle mogelijke wezens en feiten van de bovenzinnelijke wereld en men ziet hoe de dood aan het einde staat. Hoe dan dat wat onze geestelijk-zielsmatige wezenskern is, door de dood moet gaan. Hoe die na de dood door deze geestelijke wereld heen moet gaan om in de geestelijke wereld te leven en opnieuw tot leven moet komen in een nieuw leven. Men ziet hoe leven na leven zich ontwikkelt. Het hele bestaan bouwt zich op uit leven tussen de dood en nieuwe geboorte in de geestelijke wereld en het leven tussen geboorte en dood in de fysieke wereld.

Men krijgt echter net zo weinig vat op de dood in het geestesonderzoek als men vat krijgt op het leven in het natuuronderzoek. Tot aan het leven strekt de kennis van de natuur zich uit. De dood komt men levendig wetend naderbij in de geest, zodat hij het grote doel is. Zo verhoudt men zich tot de dood. Dat is de andere richting, dat boort vanaf de andere kant in de tunnel. En die twee komen zeker bij elkaar, want die twee moeten bij elkaar komen.

De dood kan niet anders bestaan dan door het leven ontstaan en omgekeerd.

Vanaf twee kanten wordt naar hetzelfde doel gestreefd. Dat is het, wat als een soort stemming in het moderne geestesleven op moet treden, waardoor de natuurwetenschap en de geesteswetenschap op eenzelfde manier tot hun recht zullen komen.

Zoals de natuurwetenschap er naar streeft de uiterlijke wereld te leren kennen, zo moet de geesteswetenschap er naar streven het lot te leren

kennen. En zij kan het lot van de mensen alleen leren kennen doordat zij de oorzaken van een volgend aardeleven voorbereid ziet in dit aardeleven. Het lot, geluk en ongeluk van de mens, ze worden voor ons tot in hun oorzaken begrijpelijk. Het leven zelf treedt ons als omvorming van de dood tegemoet. En de onsterfelijkheid treedt ons zo tegemoet dat we weten: doordat we dood gaan voeren we onze geestelijk-zielsmatige kern binnen in de geestelijke wereld om in een nieuw leven opnieuw actief te zijn.

En er staat niet een lege oneindigheid voor ons, maar een waar zich schakel aan schakel rijgt, zodat we weten waarom de mens onsterfelijk zijn moet. Hij moet dat zijn, omdat het leven van de geboorte tot de dood in zijn geestelijk-zielsmatige kern de krachten draagt om steeds nieuwe levens voort te brengen; omdat wij in een leven de kiem gelegd zien voor een volgend leven.

Zo worden de grote levensraadsels beantwoord als natuurwetenschap en geesteswetenschap samenwerken. Wie dan gelooft te moeten blijven staan op de basis van het natuuronderzoek en wie van deze basis uit een wereldbeschouwing op wil bouwen, die lijkt op een bepaalde manier op degene die zegt: ja, wat daar beneden in een groeve beschikbaar is aan ertsen, aan metalen, aan al deze schatten van de aarde, dat vertoont zich pas aan mij in het ware licht als ik een schacht maak en de zon daarin laat schijnen. Zeker, alles wordt verlicht. Maar wat de zon voor de dag haalt, dat creëert ze aan de oppervlakte. De zon kan weliswaar door die schacht heen schijnen, maar ze kan niet wat daar onderin de aarde aanwezig is produceren.

Zo moet dat wat de innerlijke wezenskern van de mens zichtbaar maakt buiten bereik zijn van de alleen maar uiterlijke wetenschap. Die kan dan komen om het te beschijnen; dan kan dat wat de geestesonderzoeker onderzoekt ook door dit uiterlijke weten begrepen worden.

En hier komen we bij een punt waar een bezwaar uit de wereld geholpen moet worden. Er kan beweerd worden: ja, wat je ons nu

vertelt, dat toont ons aan dat de geesteswetenschap alleen voor de geestesonderzoeker betekenis heeft. Ik moet dan op mijn boek wijzen: "Hoe verkrijgt men bewustzijn op hogere gebieden". Daar vindt u verder uiteengezet dat tegenwoordig gezegd mag worden: iedere mens is tegenwoordig zo ver gekomen dat hij tot op zekere hoogte geestesonderzoeker kan worden. Maar het kost moeite. Het is alleen met veel berusting te bereiken. Maar, net zo, zoals de erts en metalen uit de aarde tevoorschijn komen en dan door de zon beschenen kunnen worden, zo kan dat wat door de geestesonderzoeker gevonden is beschenen worden door het gewone begripen van de mensen en kan ook begrepen worden. Het kan dan aan de ziel datgene geven wat ze nodig heeft ten opzichte van de levensraadsels die voor de ziel staan. De geestesonderzoeker heeft ook niks meer dan degene kan hebben die naar hem luistert en zijn geschriften leest.

Als de geestesonderzoeker in de geestelijke wereld rondgaat, bekijkt hij haar. Ze is echter pas wetenschap van de ziel als ze weergegeven is in de gewone begrippen die het gezonde mensenverstand begripen kan. Dat kan haar begripen, zoals de zon ook beschijnen kan wat aan haar licht onttrokken in de diepte van de aarde groeit.

Daarom is het ook een vooroordeel, als men zegt, men zou niet kunnen begripen wat het geestesonderzoek voortbrengt. Men kan haar wel begripen en haar resultaten door het van vooroordelen vrije mensenverstand testen. Als de mensen geloven dat door het natuuronderzoek het geestesonderzoek weerlegd zou worden, dan steken ze zichzelf een spaak in het wiel.

Als de mensen beginnen om de vererving te laten zien van vader, moeder, grootouders enz. dan zal de geestesonderzoeker hen beslist volledig gelijk geven. Er is helemaal geen sprake van dat ze ongelijk moeten hebben. Maar door een voorbeeld dient duidelijk gemaakt te worden hoe inderdaad geestesonderzoek naast natuuronderzoek kan staan. Het is als bij twee mensen waarvan ieder iets anders te zeggen heeft. De ene spreekt de ander niet tegen. Het ene is waar, naast het

andere. Als het natuuronderzoek beweert: deze mens heeft die en die eigenschappen van zijn voorouders... dan zegt de geesteswetenschap dat dat waar is. Maar net zo waar is het dat hij deze eigenschappen heeft omdat hij in een eerder leven de oorzaken daarvoor gelegd heeft. De wereld zal zich er wel van overtuigen dat de natuurwetenschap volledig bestaansrecht heeft - en juist haar kracht er in moet zien dat ze zich tot haar gebied beperkt - dat ze volledig bestaansrecht heeft naast de geesteswetenschap die met het geestelijke te maken heeft waarin we met ziel en lichaam innig verbonden zijn. Zoals de fysica de spectraal analyse voortbrengt, waardoor aangetoond kan worden dat dezelfde substanties hier op aarde en in de mens te vinden zijn, net als in het heelal - hoe daar in het materiele de blik verruimd wordt in het onmetelijk van de uiterlijke ruimte - zo verzekeren wij dat in de uitgestrekte wereld van de geest overal de geestelijke wezens en geestelijke feiten aanwezig zijn waaraan het geestelijk-zielsmatige wezen van de mens wezensverwant is, waaruit het gevormd is. En dat zal een gevoel worden: zoals de mens zich kan weten te leven in de materiele substanties, die de gehele wereld vervullen, zo kan de mens zich geborgen weten in het overal heersende overal aanwezige geestelijke, dat de geesteswetenschap voor hem kenbaar maakt. Dat zal echter bewerkstelligen dat zoals de natuurwetenschap ons uiterlijke bestaan omgevormd heeft, zoals ze als cultuurmiddel iets wonderbaarlijks heeft gepresteerd, hoe ze de mens cultuurgoederen heeft geleverd, net zo zal de geesteswetenschap de mensheid zielegoederen schenken, die de mensheid steeds meer nodig zal hebben. Zielegoederen, zoals ongeveer het volgende:

Als de opvoeding eenmaal aangepakt zal worden door de geesteswetenschap, dan zal ze de mens wel zo opvoeden dat hij niet alleen op een abstracte manier zal weten: in mij is een zielsmatige kern, die door de dood heen gaat. Maar de mens zal deze kennis van de geest in een innerlijke kracht omvormen. Hij zal deze kracht levend in zich voelen. Hij zal voelen wanneer zijn haar wit wordt, als zijn huid rimpelt, als de ledematen slap worden, dat een wezenskern zich in hem steeds meer uitvormt. Zoals in de groeiende plant de kiem zich

concentreert om een nieuwe plant te worden, zo concentreert zich de geestelijk-zielsmatige wezenskern in de mens zich verder en verder, hoe dichter we naar de dood gaan. We zullen hem steeds krachtiger en krachtiger voelen. We zullen weten hoe we ons als mens ontwikkelen, hoewel ons de ledematen in de steek laten, zoals het blad van de boom afvalt. Dit weten zal zekerheid geven, in geluk en ongeluk. Dit weten zal de mens innerlijk vervullen met dat wat hij nodig heeft, opdat hij in zijn leven de kracht heeft voor zijn werk, opdat het hele uiterlijke leven gedijen kan.

Geesteswetenschap is niet alleen maar wetenschap. Ze gaat uit van de ervaring en ze eindigt bij de ervaring.

Dat zijn de dingen die men zo ongeveer naar voren kan brengen, als men schetsmatig de bijdragen naar voren wil brengen die de geesteswetenschap en die de natuurwetenschap moet leveren. En het zal immers zichtbaar geworden zijn door de weliswaar korte uiteenzetting hoe de manier van onderzoek op geestelijk gebied werkelijk verschilt van de manier van onderzoek in het uiterlijke zintuiglijke gebied. En wanneer men in aanmerking neemt dat door de lange gewenning aan de van triomf naar triomf voortsnellende natuurwetenschap zich bepaalde denkgewoontes gevormd hebben, dan zal men zich niet verbazen dat geesteswetenschap eerst niet op grote sympathie kan rekenen en dat tegen dat wat geesteswetenschap te zegen heeft bezwaren gemaakt worden. Over het tegendeel zou men zich moeten verbazen.

Het is waar dat ten opzichte van de waarheid de uitspraak van Schopenhauer geldt: de arme waarheid moet er voor boeten dat ze steeds als ze in de wereld is gekomen als paradox verschijnt. Ze kan daar immers niks aan doen. Dat moet nu eenmaal zo zijn. Want de waarheid kan niet de troon van de overal heersende dwaling innemen. Zo wendt de arme waarheid haar ogen tot de beschermgeest van de tijd, wiens vleugelslagen werkelijk zo wijd en zo lang zijn dat de individuele mens daarbinnen vaak sterft. Maar de tijd en haar ontwikkeling is van dien aard, dat, als de waarheid ook nog zo moeilijk

erkend wordt en als de rotskloof waar ze doorheen moet ook nog zo nauw zou zijn: ze vecht en ze graaft zich er door. En nog altijd is dat wat paradoxaal was later als waarheid aangenomen.

En zo zal het ook met de geesteswetenschap zijn. Wanneer tegenwoordig tegenstand, zelfs vijandschap optreedt, dan zou men aan de uitspraak van Goethe willen herinneren die zo mooi de verhouding van de mens ten opzichte van de waarheid uitdrukt:

Een onjuiste leer is niet te weerleggen, want ze berust immers op de overtuiging dat het onjuiste waar is. Maar het tegendeel moet men steeds weer uitspreken. Dat moet en mag men uitspreken.

Zo moet het met de waarheid van het geestesonderzoek zijn. De onjuiste leer, dat de geest slechts een aanhangsel van het materiele bestaan zou zijn, die laat zich niet weerleggen, want ze berust op de overtuiging dat het onjuiste, het alleen maar materiele bestaan, waar is. Maar het tegendeel daarvan, dat aan het materiele bestaan de geest ten grondslag ligt en dat de menselijke wezenskern deel is van deze geest, deel neemt aan zijn wezen, dat is de leer die niet alleen veel omvattender is dan de eenzijdige leer van de alleen maar materiele waarheid, maar dat is de leer die ook ten opzichte van deze eenzijdige wetenschap de waarheid weergeeft, de ware wetenschap.

En zo zal het dan gebeuren dat diegene die dat in geesteswetenschappelijke zin herkent hebben, tegen alle tegenspraak in deze waarheid steeds weer en weer kunnen, mogen en moeten uitspreken. Dan zal de genius van de waarheid, de tijd, zijn macht tonen. En als ook haar vleugelslagen nog zo breed en nog zo lang zijn, uiteindelijk zal de waarheid zegevieren. En de vleugelslagen van de genius van de zijde, ze zullen zich uitbreiden over de uit de geest erkende waarheden, over de wereldgronden en over de raadsels van het leven.

Steiner in essentie

Beknopte weergave van boeken en voordrachten
van Rudolf Steiner

steinerinessentie.nl